

Zárszó helyett

Motó: „... amit az iskolának el kell végeznie elsősorban az, hogy megtanítsa velünk, hogyan kell tanulni, hogy felkeltse tudás iránti étvágyunkat, hogy megtanítson bennünket a jól végzett munka örömeire, és az alkotás izgalmára, ... arra, hogy szeressük amit csinálunk, ... segítsen megtalálni azt, amit szeretünk csinálni.”

(Szent-Györgyi Albert: Az élet jellege)

Az elmúlt néhány hónapban a Szegedi Egyetemen megméretni próbáltattam a különböző nézetek tükrében az, mennyit is ér a diploma és az ahhoz vezető lépcsőfokok (oktatás és tanulás), megfelelő-e a számonkérés jelenlegi gyakorlata. E kérdéseket már jó ideje napirendre tűzték számos fórumon, azonban ezek hatására érzékelhető pozitív változás nem történt, így indokoltnak látszott ismételt felvetésük.

A hozzászólók mondanivalójukat a diploma szakmai tudásban és társadalmi megbecsülésben lemérhető értéke, valamint a jelenlegi számonkérési rendszer kritikája köré tömörítették. Sommázza a vita lényegét, kisiskolás módon felkészített diplomások kezdenek felnőtteknek kijáró (avagy éppen nem ilyen) munkát végezni „zsebpénz” ellenében. Egzisztenciát teremteni tehát szülői segítség nélkül nem tudnak, elkél az apanage. Ez önmagában sem egészséges helyzet. „Nagyszüleit anyagi helyzetét unokáitok is látni és érezni fogják” születik az új jelszó.

Mint hogy a fenti kérdés jelentőségét tekintve túlnő a lap hatáskörén, a téma szűkítése folytán összpontosítunk arra, hogyan is válik diplomássá az egykori hallgató, miként készül a leendő hivatásához szükséges (?) tudásról számot adni egyelőre sokszor fölöttébb absztrakt módon.

Amikor a vizsgarendszeren keresztül a jelenlegi számonkérést bíráljuk, voltaképp az oktatási rendszer globális kritikájából kellene kiindulni. Mindehhez azonban olyan átfogó tanulmányra lenne szükség, amely megvilágítaná az oktatási rendszer fogvatékoságait, és javaslatot tenné a képzés és számonkérés korszerűbb formáira, részletesen kitérve egyebek között az szellemi- és a testkultúra együttes megteremtésének nagyon időszerű és fontos feladatára.

Mielőtt további észrevételeket tennék — remélve, hogy a felsőoktatás javító szándékú reformjára javaslatok születnek az érdekeltek összefogásával —, úgy vélem, emlékeztetnem kell a vitaindító írással — Csúcsok, vizsgák és hétköznapiak — kapcsolatban néhány momentumra, annál is inkább mert egy némely vonatkozásban, mint kiderült félreértésre adott okot. Akkor ugyanis vélt, sőt meggyőződéssel hitt és vallott, — s mint kiderült, sokak által helyeselt — párhuzamot vontam az érzékelteesség kedvéért a versenye és a vizsgák között.

A szóban forgó párhuzam megvonásakor, önkéntlenül gondolkoztam el, felesleventve tapasztalataim a versenysportolás nagy percel, a versenyek és a jelenleg érvényben levő vizsgarendszer egynehány hasonlatos, ha nem is éppen azonos sajátosságairól. Ezen összehasonlítás ürügyén végül is a számonkérésre nézve marasztaló ítéletet alkottam kiindulva a következőkből. Ami ugyanis cél a versenyeken, az csak eszköz lehet(ne) a vizsgákon.

Felvetődött viszont a vita során, hogy a vizsgák nem kizárólagos módjai a számonkérésnek. Több hozzászóló a számonkérés teljes vertikumának elmaradása miatt tett észrevételt. A „Csúcsok, vizsgák és hétköznapiak” című írás nem titkolt szándékossággal törekedett a számonkérési rendszert leginkább kifejező forma kiemelésére több okból is. Aligha lehet kétséges, hogy a teljes számonkérési struktúra kritikáját nem szükségszerű megejtteni, elegendő a legfontosabbra koncentrálni.

Noha teljesen igaz, hogy a hallgató egyéb módon is számot ad ismereteiről, jártasságáról, a jelenlegi tudáskontrollt legpontosabban mégis a vizsga képviseli, mint a legfontosabb és a

jelenlegi gyakorlatban legdominánsabb láncszem. Nem véletlenül írja a „Vizsgázunk”... című hozzászólás szerzője, hogy: „... a gyakorlati foglalkozásoknak nincs meg a kellő szerepük és súlyuk a számonkérési rendszerben, pontosabban nem úgy jönnek számításba, mint ahogyan az megkívántatna”. Zárójelben említem meg, hogy a hallgató által végzett tudományos munka presztízse is elenyészik a vizsgán megkívántak mellett, jóllehet a lineáris összefüggés nyilvánvaló lenne. Az egyéb formák funkciója egyoldalú lett, hiszen „eredménytelen megírásukat” — avagy a feladat el nem végzését — „szankció követi, (azaz értékeltek) eredményes megírásuknak — elvégzésüknek — nincs különösebb következménye (azaz nem értékelték)”. Hasonló a helyzet a szakmai gyakorlatokkal is. A hozzászólók tehát — bár kerülőkkel —, de eljutottak oda, hogy ma a számonkérési rendszerünk legjellemzőbb az oktatás valamennyi ágában (ijesztő mértékben egres szakokon), a vizsga, így kiemelésre is a leginkább érdemes.

Mérlegelendő szempont, hogy a különböző karok oktatási szisztémáját (még kevésbé a különböző egyetemekét és főiskoláit) nem lehet olyan formán azonosítani, hogy abból ugyanazon fogvatékoságok egyenlő súllyal domborodjanak ki.

Differenciált intézkedésre lenne szükség.

Példaként említhető meg, hogy amíg általában a természettudományokkal foglalkozók ismereteinek felezési ideje kb. tíz év, addig más szakterületen, mint pl. a jogászoknál mindez kb. öt évre tehető. Szélsőséges esetben, mint amilyen a villamosmérnököké, az alkalmazott ismeretek felezési ideje még az öt évet sem éri el. Egyre csökkenő az orvosi és gyógyszerészeti kogníció felezési ideje is. Fele annak, amit tanultak, egy, vagy fél évtizeden belül elavul, és fele annak amire tíz év múltán szükségük lesz, ma még hozzáférhetetlen. Mindebből egyértelműen levezethető, hogy az agyonerőltetett memorizálásnak nem sok értelme van, márpedig ez idő szerint ennek eredményességét mérni a számonkérés legfőbb célja.

Természetesen szükség van bizonyos ismeretek megtanulására azonban ezek kiválasztása úgy látszik jelenleg túl nagy feladat oktatási rendszerünk számára. Lényegesen kényelmesebb ugyan is az eddig felhalmozott ismeretek szelektálás nélküli kiméletlen, „magoltatása”, mint igényes munkával kiválogatni a nélkülözhetetleneket, maradandókat, és hozzájuk megtervezni a leghasznosabb gyakorlatot, ha tesszük elgondolkodtatásra is sarkalló begyakorlást. Ehhez igazán nagy oktatók kellene.

Dr. Lenyel Zsolt tanszékvezető főiskolai tanár hozzászólásából is megállapítható, hogy nem megfelelően funkcionál a mechanizmus. „Jelenlegi felsőoktatási képzési rendszerünk — hangsúlyozza — a szorgalmi és vizsgaidő periódikus váltogatásában határozza meg az egyes értelmiségi pályákra való felkészítést. ... a kétféle időszakot egymástól mereven „pótszabályozókkal” is ... hangsúlyozottan elválasztja egymástól, ... maga az egyetemi-főiskolai képzési rendszer hiteti el a hallgatóval, hogy »kész« szakember, hiszen a részletenként »leadott« tudásmennyiség — sok kicsi sokra megy alapon — diplomát eredményez.”

Tanács István: Akela és a vilamos című hozzászólása szintén erősíti a bírálatra érettség tényét. Szerinte sem alkalmas a diploma „azoknak a problémáknak a megoldására, amelyekkel a gyakorlatban szembe kerül”. A pályakezdő keveset ér a munkahelynek, hiszen csak évek

múlva lesz valóban kész, „használható” szakember. „Az oktatók többsége az oktatómunkát afféle szükséges rosszknak tartja” — jelenti ki majd így folytatja: „Létebiztonságuk, fizetésük, de még szakmai presztízszük sem függ attól, hogy jó, vagy rossz szakemberek kerülnek ki a kezük alól. ... akit egyszer kineveztek, az a legtrikább esetben távozik az egyetemről.” Erről a tényről országos lapjainkban is szó esett, az oktatói gárda munkájának értékelése kapcsán. Alapos okfejtés után Tanács István — úgy vélem indokoltan — kijelenti: „Senki számára nincs tehát tétje annak, hogy a kétféle diploma mögött bármikor megbízható tudás álljon.” Mindezt csak tetézi, hogy a „pályakezdő diplomások többnyire a szocialista szektorban helyezkednek el, pont ott, ahol nem érvényesül a teljesítménnyel arányos anyagi és erkölcsi megbecsülés elve. A jóvédelem a beosztáshoz kötődik.”

A vizsgákon alapuló számonkérési rendszer Hatvani László szerint betölti szerepét, (mert be kell hogy töltsen végtére is) — és ez vitathatatlan tény — de tartalmában, rendszerében, jelenlegi funkcióját illetően és sok más egyéb körülmények mégis igencsak kifogásolható.

E sorok írása közben minduntalan eszembe jut Arany János: A betyár című költeménye, amelyben elhangzik a következő jelképes értelmű mondat: „Hiba van a kréta körül.” E hibának persze számtalan oka lehet,

(Folytatás a 3. oldalon.)

Új típusú könyvtári csoport

(2. oldal)

A JAK-füzetekről

(5. oldal)

A klub vendégei

(6. oldal)

Kollégiumi napok a SZOTE-n

(8. oldal)

SZEGEDI EGYETEM

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LAPJA

XXI. évfolyam

2. szám 1983. február 23.

Ára: 1,80

Vezetőképző a JATE-n

Téli felkészítőt tartott vezetői számára a KISZ József Attila Tudományegyetemi Bizottsága február 4-én. Az egész napos rendezvény helyszíne az intézmény Toldi utcai klubja volt.

Az első tájékoztatót dr. Kiss Barnabás, a JATE KISZ-bizottságának titkára tartotta. Beszédének első részét az aktuális egyetemi feladatok ismertetése töltötte ki. Elmondta a következő félév programját, valamint a KISZ Központi Bizottsága határozataihoz kapcsolódó egyetemi feladatokat. Ez év tavaszán újból sor kerül a küldöttgyűlésekre alapszervezeti, kari majd intézményi szinten. Ennek új momentumja, hogy az egyetemi küldöttgyűlést az alapszervezetek által közvetlenül választott küldöttekből hívták össze. Akinek mandátuma a következő küldöttgyűlésig szól. Az egyetemi bizottság döntése alapján — mondotta dr. Kiss Barnabás — az intézményi választásokat a korábbi módon tartják, tehát nem élnek az azzal az új lehetőséggel, miszerint a tisztségviselők közvetlenül is választhatók.

A kari küldöttgyűlések a TTK-n és a BTK-n április 14-én, a JTK-n március 31-én lesznek.

Komoly feladat vár a egyetemi KISZ-bizottságra május 16-

án amikor is be kell számolniuk a KISZ KB titkárságán a KISZ KB 1982. április 23.-i határozata végrehajtásának helyzetéről.

A JATE KISZ-bizottságának titkára egyéb kérdések kapcsán tájékoztatót adott a KISZ KB Egyetemi és Főiskolai Tanácsának munkájáról: az egyetemi bizottság üléstervéről és rendezvénytervéről, valamint az óraszámcsökkentés, a menzaproblémák megoldása, és a tanulmányi és vizsgaszabályzat reformjából következő feladatokról.

Dr. Kiss Barnabás beszéde második részének témája a január 11—12-én Budapesten megrendezésre került Országos agitációs, propaganda- és művelődési Tanácskozás volt.

A továbbképzés második előadóját Szandtnér Iván, a KISZ KB titkára az Egyetemi és Főiskolai Tanács elnöke volt. Beszédének első részében a KISZ KB 1983. évi terveiről beszélt. E tervek négy téma köré csoportosulnak: 1. A KISZ feladatai a műszaki fejlesztésében, a reálértelmiségiek helyzete 2. A KISZ tudatformáló tevékenysége, ideológiai-politikai munkája 3. Jótékonvágiságszolgálati munka — a magukra maradt idősekkel és a veszélyeztetett gyerekekkel való foglalkozás 4. A párt Központi Bi-

Szandtnér Iván előadását tartja

zottsága 1970-es ifjúságpolitikai határozatának végrehajtásvizsgálata.

Tájékoztatója második felében az Egyetemi Főiskolai Tanács szervezőmunkájáról beszélt Szandtnér Iván. Kilenc munkacsoportban végeznek különböző feladatokat. Ezen csoportok munkaterületei: az oktatáskorszerűsítés, személyzeti politika, honvédelmi oktatás, végzősok pályázati elhelyezkedése, ösztöndíjrendszer ügyei (pl. a kollégiumi térítési díjak differenciálásának kérdése), egyetemi-főiskolai közművelődés, kollégiumi élet, valamint veszélyeztetett fiatalok helyzete. A munkacsoportok az év során különböző fórumokon (pl. Közművelődési Tanácskozás) mondanak véleményt, illetve segítik azok munkáját.

Nagy érdeklődést váltott ki a délutáni program Bácskai Tamás, a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója válasza a hallgatók kérdéseire. „A magyar gazdaság időszerű problémái” tárgykörében.

Mi a véleménye a lassú növekedésről? — kérdezték — többek között — a hallgatók. Kellően kényeszerhelyzet — volt a válasz. Befagvott az export és a hitel lehetősége. A konvertibilis valutáért értékesíthető áruk termelése 10%-kal növekedett, de a bevételei csupán 1%-kal. A

(Folytatás a 3. oldalon.)

Ketten az érdeklődők közül

Zárszó helyett

(Folytatás az 1. oldalról.)

amelyek körül a szubjektívizmus az egyik fő hibája a vizsgáknak.

■ A jelenlegi vizsgaszisztémát módszertani és tartalmi szempontból egyaránt kifogásolni lehet.

Módszertani szempontból a tudás mérésének egy olyan túlzottan szubjektívizálható, manipulálható, ugyanakkor felszínes és végtére is absztrakt eredményre vezető formája, amely ebben az arculatban csak az oktató személyének függvényében képes ellátni szerepét. Ehhez nagymértékben hozzájárul elsősorban a társadalomtudományi ágak terén (de nem elhanyagolhatóan kevésbé egyebütt is), a különböző tudományok tételek egyidejű létjogának megtúrt heterogenitása, valamint a megfelelő jegyzetek és tankönyvek krónikus hiánya. Hiányoznak az egész országra nézve teljesen azonos érvényű tanítások is, amelyek a számonkérés biztos bázisát jelenthetnék. Hiányoznak a kikristályosodott iskolák. Nem határozható meg a számonkérési rendszer tükrében, hogy adott esetben tulajdonképpen mit is vár a társadalom a felsőoktatásban részt vevő hallgatóktól, és miféle értékrendszer alkalmazásával kívánja célját elérni. A hallgatók elé jelenleg állított követelmények aligha lehetnek a társadalom valós, vagy ha tetszik jól felfogott érdekeinek kifejezői. A hallgatók miközben megtanulnak kampányszerűen felkészülni, elfelejtik harcolni az újabb, saját érdeklődésük kielégítését, az igazán hatékony munka végzését szolgáló tudásért. Nem azok tevékenységét kellene honorálni, akik megadott határidőre képesek adott terjedelmű anyagot megtanulni az adminisztratív presszió hatására, hanem azokat, akik saját elhatározásukból is képesek megismerni és gondolkodni.

Németh László Pedagógiai írásk című kötetében mindezt úgy fogalmazta meg: „Az egyetemi reform nézetem szerint ott kezdődik ahol belátják hogy heti harminc óra előadást meghallgatni — és persze annak anyagát számonkérni —, többnyire olyasmint, ami a könyvekben is megtalálható, nem csak hülyítő, időrabló, de demoralizáló is”. Később így folytatja: „A tanulóknak természetesen be kell bizonyítani, hogy ismeri az anyagot. Mennyi ez a vizsgaanyag? Valamivel több, mint amit a szakember igazán megjegyez, s jóval kevesebb, mint amennyit a mai vizsgákhoz tudni kellene.” Az egyetemi és főiskolai munka minőségének eszköze a vizsga és egyfajta feltétele is, de semmiképpen sem ez a lényege. A lényeg az, amit a tanuló a kis munkaközösségekben végez. Az oktatás gyakorlati oldalával kapcsolatban fogalmazta meg, hogy az ne gyakorlati, hanem igazán gyakorlat legyen. Eppen e követelmény megvalósítására szolgálának az általa „kis munkaközösség”-nek nevezett egységek.

A gyakorlat azonban másként fest a gyakorlatban. „A tanítás jó volt, a gyermeket megölték. Abból a tizenkét évi magolás kivert kigyilkolt minden eredetiséget...” — kölcsönzöm ismét Szent-Györgyi professzor szavait, aki az OTK kongresszusán már több mint ötven éve, hogy hangzott adott oktatási reformot sürgető nézetek. „És amikor aztán — folytatva felszólalását — további öt év alatt végleg megfosztottuk őket a szabad cselekvés és gondolkodás minden képességétől, akkor hirtelen kilöktük őket az életbe...” A dolog szépséghibája csak az, hogy semmit sem vesztek ezek a szavak az időszerűségükből.

■ Tartalmi szempontból még rosszabb a helyzet. A jelenlegi gyakorlat mintegy perspektivikusan kényszerít kreatív gondolkodás helyett sokszor (sőt főleg) improduktívra zsugorodó ismeretek memorizálás útján történő halmozására, amely a jobbik esetben is csak latenciálisan képezi a szakember ismereteinek egy részét.

Sajnos, a vizsgákon a hallgató meg sem kísérelhet kontradiktív módon számot adni tudásáról, mivel feltétlenül azonosulnia

kell az oktató által vallott nézetekkel, miközben elvi értékű tényanyagok kritikátlan elsajátításáról kényszerül számot adni.

■ Visszatulva e vita indítójaként megjelent írásomra, azt azzal zártam, hogy jó megoldást, a felsorolt fogatkozások és hibák ellenére, lehetne találni a hallgatók teljesítményének mérésére, minősítésére.

Meg kell jegyeztem — mint-hogy Hatvani László felvetette — jobb megoldást egyelőre, addig, ameddig maguk az illetékesek (elsősorban az egyetemi oktatók) a változtatás szükségességét be nem látják, s annak feltételéről nem gondoskodnak, csupán az oktató-hallgató viszony optimalizálásában, az esetleges kiszolgáltatottság maradvékalan kiküszöbölésében, az „adminisztratív szankciók” el-sorvasztásában, elfogadhatóan szelektált anyag visszakeresésében tudok megjelölni. Bár ez nem jelenti a bevett gyakorlat megbotlygatását, már az oktató-hallgató kapcsolat hallatlan sok-rétűsége is magában hordozza a változtatás, változás lehetőségét.

.... a meglevő formákban rejlő lehetőségek jobb kihasználásával a jelenlegi helyzetben lehetne javítani” állítja dr. Hatvani László. Így igaz, csettintheték egyetértően. De ezt a lehetőséget ki is kellene használni — ágal bennem a kisördög. Oszta abbéli nézetét, hogy megoldást nem egyszerű találni, hangsúlyozni szeretném, hogy a feladat nehézsége nem rejtetheti el a kérdésben érdekelteket a cselekvéstől.

HAMPEL TAMÁS

Vezetőképző a JATE-n

(Folytatás az 1. oldalról.)

KGST piacokon könnyen elad-juk termékeinket, de nehezen vásárolunk. A nyugati piacokon fordított a helyzet: nehezen adunk el, de könnyű elkölteni a pénzünket.

Miért nem kapunk hitelt? — hangzott a következő kérdés. A körülöttünk lévő országok fizetésképtelenné váltak, s a nyugati bankok nem bíznak abban, hogy mi, ilyen körülmények között meg tudjuk őrizni a fizetőképességünket — mondta Bácskai Tamás, majd ismét exportunk került szóba, melyet így jellemzett: — Szerkezete nem modern, nem az igényeknek megfelelő cikkek áll, s e termékek nem konjunktúra-érzékenyek.

Később szóba került a beruházások kérdése. A hatékonysággal kapcsolatban az előző elmondta: a 77-78 körüli nagyberuházások nem hozták meg a várt sikert, csupán a megelőző helyzet konzerválását eredményezték. A vállalatok beruházásokról szólva elmondotta, hogy ma még a vállalatok mindegyike — a struktúrából következően — önmagánál ruház be. A beruházásokat azonban szabadab-akaráj tenni, a vállalatok így valóban gazdálkodókká válhatnak, létrejöhet a vállalkozó vállalat. Erre jelenleg még nem értek meg a feltételek, hiszen az egyének sincsenek hozzászokva a magán-kezdemenyezésekhez. A központi irányítás a hagyománv.

A következő kérdések általában a bankokkal, a bankrendszerrel, a forint konvertibilitásával kapcsolatosak voltak. Ezekre így válaszolt Bácskai Tamás:

— A következő években szükségessé válik új bankok létrehozása, ezzel összefüggésben a kereskedelmi és jegybank különválása.

— Elképzeltető, hogy még ebben az évtizedben lehetőségünk lesz külföldi bankalapításra is.

— A bankrendszerünk korszerűsítésének személyi feltételeire nagy reményeket ad az, hogy a következő években nyugdíjba vonulók után egy egészen fiatal nemzedék léphet be. A közbe-eső korosztályból ugyanis egész egyszerűen igen kevés dolgozója van a Nemzeti Banknak.

— A forint belső konvertibi-

Miért kell büntetni a hallgatókat?

Minden felsőoktatási intézményben a képzés elvileg különböző vizsgáztatási módszert igényel. A gyakorlatban azonban nem különülnek el egymástól lényegesen és célravezetően például a tanár-, orvos- és jogász-képzés vizsgátpusai. Sőt nem illetve alig lehet regisztrálni olyan, a képzési célnak alárendelt beszámoltatást, mely sajátosságosan elkülönülne a többitől.

A vizsgázás alkalmával a tudást ömlesztve, pusztán a le-vizsgázásra koncentrálva emeli be koponyájába a diák, hogy az első útbaeső kocsmában örökre leöblítse annak nagy részét. Egy kollokviom így, csak annyiban mutat túl kétségbeesítő immannenciáján, hogy az esetleges szigorlatra még egyszer föl kell kavarni a leülepedett tudnivalókat.

A diplomához ilyen letudott vizsgák „hulláin” át menetel vagy bukdaécsol a diák. Jó lenne egyszer fölmeríni, a hallgatók vajon vizsgáik hány százalékát ítélik célszerűtlennek, unalmasnak, időpocsékolásnak, és mennyi maradna, amiről így beszélnek: ez jól esett, ezért érdemes volt annyit tanulni. Mert az utóbbi is kimondható, és nemcsak a hagyományt áthágó vizsgák után.

■ Mint bölcsészhallgató első-sorban a tanárképzés vizsgamódszereiről fogok írni. Az összehasonlító irodalomtudományi tanszék docense, dr. Jakócs Dániel volt beszélgetőpartnerem.

— Mindent elolvastam az egye-

temi újságban és nem volt ne-héz megállapítani, hogy a hoz-zászolók döntő többsége elége-detlen a tradicionális vizsgáta-tási módszerrel — kezdte mon-dandóját a tanár úr. — Ugyan-akkor senki sem ment túl a ne-gatív kritikán, a hozzászólók annyit közöltek, hogy rossz a hagyományos vizsgamódszer és azt is hozzátették, hogy miért rossz. Egyetértek azzal a véle-ménnyel, amely egy-egy sport-eseményhez hasonlította a vizs-gákat. De addig keveset ér a kri-tika, amíg nincs konkrét javas-lat.

■ Milyen hibákat lát a hagyománys, megszokott vizsgáta-tásban?

— A hagyományos vizsgamód-szer eleve, kimondatlanul, több hibás feltételezésből indul ki. Azt állítja, a hallgatónak meg kell és meg lehet teljesen tanul-ni egy-egy tantárgy alapvető anyagát egy vizsgára felkészül-ve. Állítja ezt akkor, amikor a XX. században olyan hatalmas ismeretanyag gyűlt össze, amit nem lehet a memóriában tárol-ni. Ha úgy indulunk el a célhoz, hogy eleve reménytelenül aka-runk, akkor a sikertelenség biz-tos. Nincs olyan egyetemi hall-gató — legyen bármilyen tehet-séges —, aki megtanulná az iro-dalmi lexikon összes adatát.

Aztán: akadh-e olyan szí-tuáció az életben, amikor a meg-tanult anyagot azonnal, a me-móriára alapozva kell elmonda-nunk? Nem, ilyen szituáció az életben — mint az egyetemi vizsga — soha nem fordul elő. Ez teljesen mesterkélt helyzet. Mikor a tanár tanít, joga van hozzá, sőt kötelessége, hogy óra-vázlatot készítsen és annak alap-ján kell tanítania. Kérésre föl kell mutatnia a vázlatát az igazgatóknak vagy a szakfelügye-lőnek. Ha ezt a vázlatot a tra-dicionális vizsgán használja, akkor az puszkázásnak bizonyul és eleve elégtelent kap.

Az irodalomórák színvonala nem egyforma, mert az nem a bema-golt tények mennyiségétől függ, hanem attól, hogy a tanár-jelölt mennyire értette meg az író művészi sajátosságait, és azt mennyire képes átadni.

A hagyományos vizsgánál mi-nél több tény, adat megjegyzé-sére kényszerül a diák. Az ösz-szefüggéseken nincs ideje gon-dolkozni. A szorgalmas és jó memóriájú ember kapja a jó jegyet és nem az, aki a tárgy iránt fogékony. A vizsgák rá-dásul szériában, egymás hatásait kioltva léteznek.

Mivel nem szabad, nem is ké-szít jegyzetet a hallgató, a vizs-ga elteltevel a bememorizált anyag jelentős részét elveszti, a vázlat hiányában módja sincs újra megtanulni. Sziszifuszi munka ez, a kövek mindig visz-szagarulnak. A mitológia szerint ez volt Sziszifusz büntetése, mi-ért — úgy tűnik — önkéntesen vállaltuk.

■ A hagyományossal szemben az ön által a gyakorlatban is ja-rasolt vizsgáztatás mennyivel, mivel szolgálja jobban a tudománnyegyetemi szintű tanárképzé-sét?

— A tanárjelölteknek a vizsga modellje a tanári tevékenység legyen. Eppen ezért a vizsgára a hallgatóknak legyen módja, sőt kötelessége az egyes írókat és a kötelező műveket tételeszerűen és vázlatosan feldolgozni. Ezt teljesíthető, reális keretek között kell megszabni. Az így feldolgo-zott anyagot a hallgatóknak joga legyen saját, előre elkészített vázlat alapján a vizsgán el-mon-dani.

A vázlat elkészítése eleve fel-tételezi, hogy a hallgató elolvas-sa a kötelező irodalmat, és hoz-zá valamilyen összefoglaló szak-irodalmat, cikket az íróról. Ér-teimetlen, hogy egy regény min-den részletére emlékezzen, vagy hogy fejből elemezzen verseket. Cél, hogy ismerje a művet, nem pedig az, hogy mindent megjeg-yezzen.

A felkészülésről. A hallgató csak akkor jön el vizsgázni, ha mindenből felkészült, hiszen be kell nyújtania a vázlatot. A ha-gyományosnál viszont sokat je-lent a szerencse. Az új típusú vizsgánál minden egyes kérdés-ben a diák, legalábbis a leg-

alapvetőbb tényeket és össze-függéseket, igyekszik a felkészü-lésben feltárni. Tehát az elvég-zett munkát értékeljük. Itt ér-vényesül igazán, hogy ki meny-nyire érti az anyagot, ki meny-nyire becsületesen dolgozott.

Hasonlóan a tanári tevékeny-séghez: a tanárt megkérdézheti a hallgató, itt a vizsgáztató is a vizsgázót arról amit mondott, ahol kevésbé logikusnak bizo-nyult az előadása. Ha úgy érzi, hogy a hallgató érvelése bizony-talan, kérdései segítségével a vizsgázót elmélyültebb felké-szülésre kényszerítheti. Ez a vizsga nem zárja ki az előző-ban való kérdezést, de nem kö-veteli meg a memória totális mozgósítását, inkább a megér-tésről akar meggyőződni.

Ennek az újfajta vizsgáztatás-nak nem az a legfőbb célja, hogy a vizsga humánusabb le-gyen, hanem az anyag jobb el-sajátítása. Ez nem egy értelmi-ségi széplelek javaslata, aki saj-nálja a hallgatókat, de kétség-telen tény, hogy a sziszifuszi munkánál humánusabb lenne. En így teszem fel a kérdést: miért kell büntetni a hallgató-kat?

Ez a vizsga nem zárja ki a valamilyen formában történő csalást. Ilyen például a vázlatok lemasolása. De még így is hasz-nosabb, mert tényleg minden anyagot átvesz, legfeljebb ki-számányolja a hallgatótársát. Egyébként a vizsgákon való be-szélgetés során ezt kellő tapasztalattal az oktató észre tudja venni.

■ Véleménye szerint mivel kellene még aránytalanabbá tenni ezt az új vizsgamódszert, más tárgyak esetében hogyan lehet-ne ezt alkalmazni?

— Szerintem kellő módosítá-sokkal minden tantárgy eseté-ben alkalmazható. Javaslataim-hoz hasonló gondolatok félme-rültek a szovjet felsőoktatásban is. Ezekkel a gondolatokkal egyébként 1972 óta foglalkozom. Grekovának — aki matematika professzor volt — Tanszék cí-mű regényében a tradicionális vizsgának hasonló bírálatát le-het találni. Egyetlen hibájánál azt rója fel az új típusú vizsgá-nak, hogy túl lassú lenne. A gya-korlat viszont azt bizonyítja, hogy a feleletre elegendő 20, a beszélgetésre pedig 10 perc. Ha a vizsga olajozottan működne, fél óra elég lenne és a hall-gatót is rákényszerítené a logikus feleletadásra.

Néhány éve módomban volt látni a leningrádi televízió egyik adásában, két fizikus előadását arról, hogyan vezették be ezt a vizsgát. Semmit sem kértek szá-mon a memória alapján, de szí-gorúan megkövetelték, hogy a fizikai képlet levezetését írja és tudja alkalmazni a hallgató. A tapasztalatok szerint a tény-leges tudás megállapítására ez a módszer alkalmasabb volt.

Tekintve, hogy ez részéről javaslat, azt jelenti, hogy lehet rajta módosítani. Egy dolog biz-tos: a magolás és a memória vizsgálata helyett a megértés vizsgálatát kell a központba he-lyezni. A hallgatóknak az önálló tudásra való alkalmasságot kell kialakítani.

Végezetül a lap vitájáról a vizsgák kapcsán elhangzottak olyan vélemények, hogy ennek a társadalomnak nincs szűkebb értelmiségre. Úgy gondolom, nem szabad azonosítani egyes emberek ellenérzéseit, a kriti-kai vélemény iránt a társadalmi társadalmi szükséglettel. A ma-gyar nép igényli a kritikusan gondolkodó embereket. Azt ne-dig ne várjuk, hogy a kritika nem vált ki — kulturális szót-tól függően — ellenállást. Az egyetem volt hallgatóknak elég jelentős részével van mostanis kapcsolat. Ha nem is problé-ma nélkül de megállták a he-lyüket és előreléptek szellemi-g. Összes hiányosságukkal együtt képesek munkájukat jól elvége-zni. Ezt annak ellenére mondom, hogy minden területen változtat-ni kell. A vagdalkozás helyett a vita legyen konkrét és vonatkoz-zon arra, hogy mit kell csinálni a színvonal emelése érdekében!

DLUSZTUS IMRE